

Niemenrannan päiväkoti

KIUSAAMISEN EHKÄISYN JA PUUTTUMISEN SUUNNITELMA 2020-2021

Tämä suunnitelma on päivitetty vanhemmilta, lapsilta ja henkilökunnalta saatujen palautteiden pohjalta syksyllä 2020. Lisäksi pohjana käytetty mm. MLL:n ja MiniVerso-materiaalia.

*Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä (10§).
Varhaiskasvatuksen tavoitteena on (3 §):*

1) edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;

4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;

8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;

10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Mitä kiusaaminen on?

”Tahallista ja toistuvaa pahan mielen, harmin tai haitan aiheuttamista joka kohdistuu heikommassa asemassa olevaan henkilöön.”

Nahistelun/riidan ja kiusaamisen erottaminen ei ole aina helppoa.

Pienet lapset saattavat kutsua helposti monenlaisia tapahtumia kiusaamiseksi, mutta kiusaamiselle on tyypillistä

- toistuvuus
- tietoisuus
- vallan epätasapaino
- kiusatun kyvyttömyys puolustautua

Kiusaamista määriteltäessä täytyy huomata, että sama teko voi tarkoittaa eri lapsille eri asioita ja saada erilaisen merkityksen.

Kiusaaminen on subjektiivinen kokemus, jonka vuoksi tilanteen vakavuutta ei voi täysin määritellä lapsen puolesta.

Pienten lasten teot ovat usein ajattelemattomia mutta tahattomia. Lapsen ei ehkä ollut tarkoitus satuttaa toista, mutta hän ei kyennyt vielä tiedostamaan, millaista pahaa mieltä hänen tekonsa tai sanansa toisessa aiheuttavat. Lapset vasta opettelevat hallitsemaan tunteitaan ja käyttäytymistään.

KIUSAAMISEN ENNALTAEHKÄISY

”Pieni lapsi tarvitsee vielä apua kaikkeen toimintaansa. Ystävyyssuhteiden solmiminen ja ylläpitäminen vertaissuhteissa ja yleensäkin ihmisten kanssa toimiminen ovat lapsen opeteltavista taidoista kaikkein vaikeimmat. Lapsi ei selviä tästä tehtävästä omin avuin. Kukaan lapsi ei itse valitse kiusaamisen polkua, eikä se ole luonnonlaki. Kaikki aikuiset ovat vastuussa kiusaamisilmiöstä, sen syntymisestä sekä sen katkaisemisesta. Siihen voidaan vaikuttaa ja varhaisemmassa vaiheessa se tehdään, sitä tehokkaampaa se on.” (Laura Repo)

Kotialueilla on kirjattu pedagogiseen suunnitelmaan seuraavia asioita, joita kasvattajat voivat tehdä kiusaamisen ennaltaehkäisyn hyväksi:

- Pienten lasten kanssa työskennellessä pääpaino on tunnetaitojen vahvistamisessa ja harjoittelemisessa. Kasvattaja ohjaa lapsia havaitsemaan, tunnistamaan ja nimeämään erilaisia tunteita. Käytössä on MiniVerso, sovittelutaulu, tunnetaitokortit.
- Aikuinen käyttää myönteistä äänensävyä, myönteisiä eleitä ja katsekontaktia. Hän ohjaa lasta positiivisen palautteen avulla.
- Lapset toimivat pienissä ryhmissä, joissa aikuisella on aikaa ja tilaisuus puuttua heti negatiiviseen toimintaan. Samalla aikuiset havainnoivat lasten leikkiä ja saavat tietoa lasten välisistä vuorovaikutuksista.
- Sensitiivinen aikuinen havaitsee lapsen aloitteet ja viestit ja vastaa niihin lapselle mielekkäällä tavalla. Se lisää lapsen kykyä paneutua oppimiseen ja ratkaisujen etsimiseen yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa.
- Lapsia ohjataan aloitteellisuuteen ja vastuuteen. Lapselle sallitaan tehdä valintoja.
- Vahvistamme lapsiryhmän me-henkeä. Juttelemme siitä, millainen on hyvä kaveri.
- Aikuinen tukee lasta kaverisuhteiden luomisessa ja ylläpitämisessä.
- Lapsiryhmällä on laadittu selkeät yhteiset säännöt. Säännöistä pidetään kiinni. Lapsiryhmän laatimat säännöt ovat jatkuvasti esillä ja niihin palataan säännöllisesti.
- Ristiriitatilanteisiin puututaan heti ja ennakoiden
- Lasten kanssa opetellaan hyviä tapoja, erilaisuuden hyväksymistä, empatiaa, toisen ihmisen hyvää kohtelua. Aikuinen toimii itse tässä esimerkkinä.
- Kasvattajilla on käytössä erilaisia pedagogisia ratkaisuja, joilla ennakoitaan tilanteita, joissa helposti saattaa syntyä ristiriitoja, esim. leikinvalintataulut, ryhmäjaot, aikataulutukset.
- Turvataitojen opettaminen lapsille, esim. ”uikkariraja”-sääntö, mihin ei saa koskea, toisen oman tilan kunnioittaminen, millainen on turvallinen aikuinen, turvataidot/ lapsen keho -julisteen tutkiminen, myönteinen ja kielteinen kosketus, vastataan lasta askarruttaviin kysymyksiin.
- Kiinnitetään huomiota siihen, että aikuisia on riittävästi valvomassa lasten leikkejä sekä sisällä että ulkona.
- Avoin viestintä ja kommunikointi perheitten kanssa tärkeää.

LAPSET JA KIUSAAMISEN ENNALTAEHKÄISY

- Lapset sopivat yhdessä ryhmän säännöt toimintakauden alussa. Niihin palataan ja niistä keskustellaan säännöllisesti.
- Lapsiryhmissä keskustellaan kiusaamisesta - siitä mitä se on ja miten siihen kuuluisi puuttua. Ryhmässä sovitaan siitä, ettei kiusaaminen ole sallittua.
- Lapset ovat tietoisia, että aikuisille pitää ja voi aina kertoa, jos häntä kiusataan.
- Lasten tulee voida luottaa siihen, että epäasiallisen käytökseen puututaan.
- Lasta ei jätetä yksin ristiriitatilanteisiin. Aikuinen auttaa ja tukee lasta asian selvittämisessä. Riidan omistajuus on aina osapuolilla. MiniVerso-neuvottelussa kumpikin saa kuulla toisen osapuolen tulkinnan asiasta. Oppimista ja ymmärrystä tapahtuu osallisuuden kautta. Tunnetaitojen harjoittelu on hyvä tuki sovitteluun.
- Jokaisella lapsella on mahdollisuus päästä osallistumaan vuorovaikutusleikkikerhoon.
- Tunnetaitoja harjoitellaan lisäksi draaman, pelien, leikkien, kirjojen avulla.

VANHEMPIEN POHDINTOJA

Miten me aikuiset voimme yhdessä ehkäistä kiusaamista?

- Rohkaisemalla lasta kertomaan, jos häntä kiusataan ja puuttumalla asiaan.
- Opettamalla lapselle, ettei kiusaaminen ole okei.
- Puuttumalla aktiivisesti kiusamis- ja riitatilanteisiin ja tukemalla yhdessä leikkimistä.
- Huomaamalla jos joku toistuvasti jätetään yksin.
- Huomioimalla positiivisesti.
- Lasten kanssa keskustellaan kiusaamisesta.
- Kerrotaan lasten vanhemmille ja kotona keskustellaan asiasta.
- Ohjattu leikki.
- Lasten ryhmäytyminen.
- Kiusaamisesta ja tunnetaidoista puhuminen ja taitojen opettaminen.
- Puuttua mahdollisiin riitatilanteisiin ajoissa.
- Olla läsnä arjessa ja kuunnella lasta.
- Huomioidaan muutokset lapsen olemuksessa ja viestitään asiasta varhaiskasvatukseen.
- Ikätason mukaan käydään asioita läpi leikin kautta.
- Leikkiin otetaan mukaan kaikki, eikä kavereita jätetä leikin ulkopuolelle.

Miten kotona voidaan tukea lasten kaverisuhteita/kaveritaitoja?

- Jutellaan päiväkotikavereista positiiviseen sävyyn myös kotona.
- Keskustelemalla päiväkodissa tapahtuneista ristiriitatilanteista, mitä tapahtui, miten olisi voinut toimia toisin ja miksi tilanne syntyi.
- Kavereiden kanssa leikkiessä huomioidaan myös se, kun leikitään hienosti sovussa ja kehumalla siitä.
- Selvitetään riidat heti.
- Pitää sosiaalista elämää lasten kanssa, esim. sopii puistotreffit, leikkitreffit kavereille kotona.
- On itse esimerkkinä ja on itse avoin uusille tuttavuuksille.

- Opettamalla asioiden/tavaroiden jakamista.
- Kuuntelemalla ja rohkaisemalla. Kyläilyillä
- Kysellään kotona, mitä ovat puuhanneet päiväkodissa, kenen kanssa ovat leikkineet. Kehutaan ja kannustetaan ”kivoihin” leikkeihin.
- Rohkaistaan lasta menemään leikkeihin mukaan tai sanomaan aikuiselle, että haluaisi leikkiin mukaan. Aikuinen voi auttaa mukaan leikkiin.
- Ollaan vuorovaikutuksessa lapsen kanssa kotona.
- Ohjataan sosiaalisissa tilanteissa toimimista ja puhutaan, millainen on reilu kaveri.
- Tuetaan lapsen tunnetaitojen kehittymistä.
- Opetetaan toisen erilaisuuden kunnioittamista ja arvostamista.

KIUSAAMISTILANTEISIIN PUUTTUMINEN

Sekä kiusatuksi joutuminen että kiusaajana toimiminen on lapselle vahingollista. Jos aikuinen ei pysäytä kiusaamista, lapsi luultavasti jatkaa sitä. Kiusatuksi joutumisen ja kiusaamisen kierre tulisi katkaista päiväkodissa. Vanhempien ja muiden kasvattajien on tärkeää tukea lasten kaverisuhteita ja -taitoja, jotta lapsi voi siirtyä kouluun ilman kiusaamisen painolastia.

Lasta rauhoittaa, kun hän kokee aikuisen turvallisena, lasta suurempana ja viisaampana. Rajat voi kertoa jäməkästi, mutta rangaistukset eivät yleensä auta, koska huomio siirtyy silloin väärään asiaan. Rangaistusten pelko voi myös estää lasta kertomasta jotain. Jos lapsi kokee aikuisen olevan vihainen tai muuten pelottava, hän ei kykene ajattelemaan omaa käytöstään eikä myöskään toisen lapsen kokemusta.

Kun lapsi tulee kuulluksi ja tuntee, että vanhempi myötäelää hänen kokemuksiaan, hän on vastaanottavaisempi ohjaukselle ja muiden lasten näkökulmille.

Vanhempi voi tukea lasta sekä omien että toisten tunteiden tunnistamiseen ja huomioimiseen jo varhaislapsuudesta alkaen.

On hyvä muistaa, että lapsi on eri asia kuin hänen käyttöksensä. Lapsi ei ole tuhma tai ilkeä, vaikka hänen käyttöksensä olisi ollut ei-hyväksyttävää. Hyvää käytöstä voi jokainen oppia. Lapselle on tärkeää, ettei vanhempi hankalissa tilanteissa jätä lasta yksin, vaan jakaa lapsen tunteet ja kokemukset hänen kanssaan ja ohjaa lasta sitten. (MLL)

- Kiusaamistilanteisiin puututaan välittömästi, vaikka kyseessä olisi pienen tuntuinen asia.
- Lapsen kokemusta kiusaamistilanteesta ei vähätellä.
- Riitatilanteissa käytetään apuna MiniVerso-menetttelyä. Kumpaakin osapuolta kuunnellaan ja yhdessä mietitään ratkaisua, jolla saataisiin sovinto aikaiseksi. Aikuinen tukee rinnalla tarvittaessa puolueettomana.
- Tilanteista kerrotaan myös kotiin. Samoin toivotaan, että myös kotoa kerrotaan päiväkotiiin, jos ovat huomanneet kiusaamista tapahtuvan. Avoimuus puolin ja toisin!

VANHEMPIEN POHDINTAA KIUSAAMISEEN PUUTTUMISESTA

- Väkivaltaan/sanalliseen väkivaltaan/uhkailuun puututaan välittömästi ja estetään se.

- Asiasta pitää keskustella, ei syyttelemällä tai hakemalla syyllistä. Kummallakin osapuolella on varmasti paha mieli.
- Mietitään, mistä kiusaaminen johtuu.
- Ensisijaisesti keskustellaan osapuolten kesken ja annetaan lasten selvittää itse tilannetta aikuisen tuella ja valvonnassa.
- Selkeissä tai toistuvissa tilanteissa (toisen satuttaminen tms.) kiusaavan osapuolen poistaminen leikistä.
- Keskustelemalla. Lapsen tulisi pyytää anteeksi.
- Miniverso-keskustelun avulla päiväkodissa.
- Lapsen tunnetaito-kasvatus (kirjat, sadut, tarinat, leikit ym.)
- Ryhmätyötaidot ikätasoisesti. Aikuinen sanoittaa leikkiä ja tapahtunutta.
- Avoin keskustelu vanhempien ja päiväkodin välillä päivän tapahtumista päiväkodissa.

PÄIVÄKODISSA KÄYTÖSSÄ OLEVAA MATERIAALIA

- Askeleittain -materiaali
- [Miniverso](#)
- Vuorovaikutusleikki -materiaalit
- Huomaa Hyvä -toimintakortit
- Fanni-kirjasarja ja Fannin tunnetaito -kortit
- Värinautit -materiaali
- [Viitottu rakkaus -sivusto](#)
- [Neuvokas perhe -sivusto](#)
- Laura Repo: Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy (2015)